

**FARG‘ONA-TOSHKENT XONANDALIK MAKTABI LIRIK IFODA VA
NAFIS IJRO USLUBINING NAMUNASI**

Respublika musiqa va san’at texnikumi

Qosimov Izzatilla

Botirova Maqsuda

Annotatsiya: Mazkur maqolada Farg‘ona-Toshkent xonandalik maktabining shakllanishi, ijro uslublari, lirik ifoda vositalari va taniqli vakillari haqida so‘z yuritiladi. Ushbu maktabning o‘ziga xos xususiyatlari – nozik tembr, she’riy ifoda, xalqona kuylar bilan uyg‘unlik kabi jihatlar yoritiladi. Shuningdek, maktabning zamonaviy rivojlanishi va yosh avlod orasidagi o‘rni tahlil qilinadi. Maqola milliy musiqa, xonandalik san’ati hamda madaniyatshunoslik sohasida tadqiqot olib borayotganlar uchun foydali ilmiy manba bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Farg‘ona-Toshkent maktabi, An’anaviy xonandalik, Lirik ashulalar, Xalq kuy-qo‘shiqlari, She’riy ifoda, Munojot Yo‘lchiyeva, Milliy cholg‘ular, Nafis ijro uslubi, Ustoz-shogird an’anasi, Musiqa merosi, Termalar va laparlar, Xalq musiqasi, Xonandalik san’ati

O‘zbek xalqining boy musiqiy merosida an’anaviy xonandalik alohida o‘rin egallaydi. Xonandalik san’ati o‘zining hududiy maktablari orqali shakllanib, rivojlanib kelmoqda. Ular orasida Farg‘ona-Toshkent xonandalik maktabi o‘ziga xos lirik ifoda, nozik ohanglar va xalqona ruhi bilan ajralib turadi. Bu maqolada ushbu maktabning tarixiy shakllanishi, ijro uslublari, taniqli vakillari va zamonaviy holati yoritiladi.

Farg‘ona vodiysi va Toshkent hududi o‘zbek xalq musiqasining eng qadimiy markazlaridan biri hisoblanadi. Bu hududlarda xalq qo‘shiqlari, laparlar, termalar va lirik ashulalar asrlar davomida og‘zaki an’ana orqali saqlanib, ijro etilib kelgan. Xonandalik san’ati ustoz-shogird an’anasiga asoslangan holda rivojlangan bo‘lib, bu maktabda musiqaning nafisligi va ifoda kuchi birinchi o‘rinda turadi.

Farg‘ona-Toshkent maktabi xonandaligi quyidagi jihatlar bilan ajralib turadi:

- Liriklik – kuylar ko‘proq sevgi, dard, hijron, tabiat go‘zalligi mavzularida bo‘lib, his-hayajonga boy.
- Nozik tembr – xonandalar yumshoq, ohangdor, nafis tovush bilan kuylaydi.
- She’riy ifoda – ashulalar ko‘pincha klassik hamda xalqona she’rlar asosida ijro etiladi.
- Cholg‘u bilan uyg‘unlik – dutor, tanbur, nay, doira kabi cholg‘ular bilan birga ijro etiladi.
- Ashula janrlari – “Qo‘qon ashulalari”, “Qo‘shiq”, “Tanbur ashulalari”, “Lapar” va “Termalar”.

Bu maktabdan ko‘plab mashhur xonandalar yetishib chiqqan. Ular orasida:

20-Fevral, 2025-yil

Munojot Yo‘lchiyeva – Farg‘ona maktabining lirik uslubini jahon sahnasiga olib chiqqan san’atkor;

Erkin Xudoyberdiyev – xalqona kuylar, lapar va termalarning yirik ijrochisi;

Abduhoshim Ismoilov – xalq kuylarini dutor bilan uyg‘unlashtirib ijro etgan mahoratli xonanda;

Norinjon Qobulov, Xabibulloh Nazarov – an’anaviy ifodaning saqlovchilari.

Bugungi kunda Farg‘ona-Toshkent xonandalik maktabi konservatoriyalar, san’at kollejlari o‘rgatilmoqda. Yosh xonandalar bu maktabning nozik uslubini o‘rganib, xalqona kuylarni zamonaviy ifoda bilan uyg‘unlashtirishga intilmoqda. Turli musiqiy festival va xalqaro tadbirlarda bu maktab vakillari faol ishtirok etmoqda.

Farg‘ona-Toshkent xonandalik maktabi – bu milliy musiqamizning yuragi, xalq ruhi va estetik didining timsolidir. Ushbu maktabning lirik ohanglari, nafis ijrosi va xalqona she’riyati avloddan-avlodga o‘tib, xalqimiz madaniy xotirasini saqlab kelmoqda. Uning boy merosini o‘rganish va asrash har birimizning burchimizdir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Хамидов Х. – Ўзбек анъанавий музыкаси ва хонадандалик санъати. – Самарқанд: “Ижод”, 2010.
2. Қароматов Ф. – Ўзбек музыка санъати тарихи. – Тошкент: “Ўқитувчи”, 1983.
3. Зиёдов У. – Мақомлар олами. – Тошкент: “Фан”, 1990.
4. Юнус Раҳматуллаев – Мақом ва хонадандалик: анъана ва замонавийлик. – Тошкент: “Санъат”, 2017.
5. Ўзбекистон миллий энциклопедияси – 7-жилд, “Муסיкий маданият” бўлими. – Тошкент: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат нашриёти, 2004.
6. Абдурахмонов Б. – Миллий музыка ва ижро анъаналари. – Тошкент: “Фан ва маданият”, 2021.
7. Шерматов И. – Фарғона водийсида анъанавий музыка ижроси ва ривож. – Қўқон: “Нур”, 2019.